

Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksun perimättä jättämistä Kanta-Hämeen hyvinvointialueella

Aluehallitus 30.03.2026 § 147

Valmistelija toimialajohtaja Marika Paasikoski-Junninen, puh. 040 774 6626, marika.paasikoski-junninen(at)omahame.fi, tulosaluejohtaja Riikka Lammintausta-Mäkelä, puh. 040 847 2044, riikka.lammintausta-makela(at)omahame.fi

Selostus Lapsiperheiden kotipalvelu

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 18 a § (26.8.2022/790) nojalla myönnettävä lapsiperheen kotipalvelu on ennaltaehkäisevää varhaisen tuen palvelua, jonka tehtävänä on tukea perheen jaksamista joko tilapäisissä tai pidempiaikaisissa kuormittavissa elämän tilanteissa. Lapsiperheellä on oikeus saada välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ilman kyseistä palvelua ei ole mahdollista synnytyksen, sairauden, vamman tai muun vastaavan toimintakykyä alentavan syyn taikka erityisen perhe- tai elämäntilanteen vuoksi (Sosiaalihuoltolaki 18 a §).

Kotipalvelu on määräaikaista ja tavoitteellista yhdessä perheen ja muiden yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista. Myös lastensuojeluperheet ovat oikeutettuja sosiaalihuoltolain mukaiseen lapsiperheiden kotipalveluun. Lisäksi sosiaali- ja kriisipäivystys voi myöntää kriisitilanteessa palvelusetelin päivystyksellisesti, jolloin kotipalvelun apua saa nopeasti.

Tavoitteena on muun muassa perheen omien voimavarojen vahvistaminen, mikä tapahtuu ohjaamalla ja tukemalla perhettä lasten- ja kodinhoidossa, sekä vahvistamalla arjen hallintaa esimerkiksi hoitamalla arkirutiineja yhdessä vanhempien kanssa. Kotipalveluna annettava apu voi olla myös konkreettista auttamista kotitöissä.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueella lapsiperheiden kotipalvelusta peritään asiakasmaksu aluevaltuuston päätöksen 17.12.2024 § 106 perusteella. Päätöksen mukaan lapsiperheiden tilapäisestä kotipalvelusta peritään asiakasmaksuna 50 % aluevaltuuston vuosittain vahvistamasta tilapäisen kotihoidon käyntihinnasta / tunti. Maksimimaksu on neljä (4) tuntia / vuorokausi. Lisäksi on päätetty, että tilapäisen lapsiperheiden kotipalvelun maksua ei jatkossakaan peritä sosiaalihuoltolain lapsiperheiden sosiaalityön eikä lastensuojelulain avohuollon tukitoimena toteutettavasta kotipalvelusta tai, jos perheen bruttotulot alittavat perhekoon mukaisen maksuttomuuden ylärajan. Päätöksen mukaisesti lapsiperheiden säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksu määräytyy asiakasmaksulain 10 e §:n mukaan maksukyvyn, perhekoon ja palvelutuntien perusteella.

Asiakasmaksujen määrittäminen, alentamisen hakemusten käsittely ja maksujen alentamisesta päättäminen, sekä palvelujen laskutus on keskitetty konsernipalveluiden talouspalveluihin, jonne on keskitetty

asiaksmaksujen määräämiseen ja laskutukseen edellytettyä osaamista ja voimavaroja. Maksuja on peritty 1.9.2025 alkaen.

Tällä aluehallituksen ja edelleen aluevaltuuston päätettäväksi valmistellulla päätösesityksellä esitetään muutettavaksi valtuuston aiempaa päätöstä periä asiaksmaksuja lapsiperheiden kotipalvelusta asiaksmaksulainsäädännön mahdollistamalla ja määrittämällä tavalla. Lapsiperheiden kotipalvelun asiaksmaksun perimisestä on perusteltua luopua palvelun saavutettavuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Palveluja käyttävien asiakkaiden määrä on laskenut maksullisuuden myötä merkittävästi. Vuonna 2024 tehtiin yhteensä 628 palvelupäätöstä ja vuonna 2025 yhteensä 506 palvelupäätöstä. Palvelupäätösten määrä on ennen maksullisuuden käyttöönottoa ollut noin 50-60 kuukausittain. Nyt määrä näyttää vakiintuneen noin 30 kuukausittaiseen päätökseen. Päätösten määrän laskua saattaa selittää osittain muutkin tekijät kuin maksullisuuden voimaantulo syyskuussa 2025, mutta asiakkailta saadun palautteen mukaan se on vaikuttanut palvelun vastaanottamiseen. Maksullisuuden käyttöönotto näyttää vähentäneen palvelun käyttöä, vaikkakaan palvelutarpeen muutoksesta sinänsä ei ole näyttöä. Ennaltaehkäisevän palvelun saavutettavuutta tulee erityisesti pyrkiä lisäämään niissä perheissä, joissa sillä voida arvioida olevan vaikuttavuutta.

Lapsiperheiden kotipalvelu toimii varhaisen vaiheen palveluna, jonka kautta voidaan tarjota perheille tukea ennen kuin haasteet ovat monimutkaistuneet. Toisaalta palvelu voi toimia täydentävänä tukena esim. osana lastensuojelun asiakkuutta haastavissakin perhetilanteissa. Kotipalvelun vaikuttavuuden edellytyksenä on oikea-aikaisuus ja palveluun pääsy viivytyksettä. Maksun määrääminen, poistaminen ja alentaminen edellyttävät asiaksmaksuysikön tekemää selvitystyötä. Tämä on osaltaan hidastanut palvelun vastaanottamista ja työskentelyn aloittamista perheissä.

Hyvinvointialueelle on kertynyt maksutuottoja lapsiperheiden kotipalvelusta ajalta 1.9.2025-24.3.2026 yhteensä 11 062 euroa eli noin 1580 euroa kuukaudessa. Kertynyt maksutuotto on vähäinen verrattuna työvoimakustannuksiin, joita laskutuksesta, maksujen perimättä jättämisestä ja alentamisesta koituu. Laskutuksen prosessi toimii tällä hetkellä, eikä maksutuottojen kasvua ole odotettavissa.
(MP-J)

Toimivallan peruste Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosääntö 9.3 § 10 kohta

Hyvinvointialuejohtajan päätösesitys

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle, että lapsiperheiden kotipalvelu on maksutonta kaikille palvelun myöntämisen perusteet täyttävillä asiakkaille.

Päätös

Aluehallitus hyväksyi päätösesityksen.

Täytäntöönpano

Muutoksenhaku Ei muutoksenhakuoikeutta

Toimivallan peruste	Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosääntö 9.3 § 10 kohta
Aluehallituksen päätösesitys	Aluevaltuusto päättää, että lapsiperheiden kotipalvelu on maksutonta kaikille palvelun myöntämisen perusteet täyttävillä asiakkaille
Päätös	Aluevaltuusto hyväksyi päätösesityksen.
Täytäntöönpano	
Muutoksenhaku	Aluevalitus

Valmistelija	toimialajohtaja Marika Paasikoski-Junninen, puh. 040 774 6626 marika.paasikoski-junninen(at)omahame.fi, tulosaluejohtaja Riikka Lammintausta-Mäkelä, puh. 040 847 2044 riikka.lammintausta-makela(at)omahame.fi
Selostus	Valtuuston kokouksessa 17.6.2025 on jätetty valtuustoaloite: Lapsiperheiden kotipalvelun oltava jatkossakin maksutonta Oma Hämeessä. Vastaus valtuustoaloitteeseen Lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuutta koskevan päätöksen yhteydessä sovittiin, että maksun vaikutuksia seurataan tarkkaan. Maksullisuuden jälkeen asiakkaiden määrä alkoi vähentyä ja eikä yksilöllisen maksun alentamisen tai poistamisenkaan mahdollisuus vaikuttanut palvelunkäyttöön riittävän suotuisasti. Lapsiperheiden kotipalvelun käytön on kuitenkin todettu olevan tärkeä lapsiperheiden vaikeuksia ennaltaehkäisevä palvelu. Tämän takia tehtiin esitys lapsiperheiden kotipalvelun maksuttomuuteen palaamisesta saavutettavuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Aluevaltuusto on 21.4.2026 § 16 päättänyt, että lapsiperheiden kotipalvelu on maksutonta kaikille palvelun myöntämisen perusteet täyttävillä asiakkaille. Aluevaltuuston päätöksellä muutettiin valtuuston aiempaa päätöstä periä asiakasmaksuja lapsiperheiden kotipalvelusta asiakasmaksulainsäädännön mahdollistamalla ja määrittämällä tavalla.
Toimivallan peruste	Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosääntö 13.4 § kohta 4

**Toimialajohtajan/
perhe-, sosiaali- ja
vammaispalvelut
päättösesitys**

Elämänkaarilautakunta

1. päättää hyväksyä omalta osaltaan valtuustoaloitteeseen annetun vastauksen ja esittää sen aluehallitukselle ja edelleen aluevaltuustolle hyväksyttäväksi.
2. toteaa omalta osaltaan valtuustoaloitteen käsittelyn päättyneeksi.

Päätös

Elämänkaarilautakunta hyväksyi päätösesityksen.

Täytäntöönpano

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta

Aluehallitus 10.08.2026 § 271

Valmistelija

hallintojohtaja Katja Tommiska, puh. 040 821 2396,
katja.tommiska@omahame.fi

Selostus

Valtuuston kokouksessa 17.6.2025 on jätetty valtuustoaloite:
Lapsiperheiden kotipalvelun oltava jatkossakin maksutonta Oma Hämeessä.

Aloitteen on jättänyt vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja sen ovat allekirjoittaneet Satu Viksten, Minna Belik, Tarja Kirkkola-Helenius, Juhani Lehto, Erja Hirviniemi, Aapo Reima, Marko Mustiala, Silja Nurmi, Miia Heinonen, Kylli Kylliäinen, Prabhakaran Ranjith Kumar, Mirka Soinikoski, Heini Ristavaara, Johanna Häggman, Merja Taponen, Eija Saksala, Harri Aaltonen, Elise Oikari, Piia Aitto-oja, Vuokko Syväntö, Karri Vanttaja, Maija Kranni ja Emma Kolu.

"Aluevaltuusto on 17.12.2024 §106 päättänyt lapsiperheiden tilapäisen ja säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksut seuraavasti:

"1.lapsiperheiden tilapäisestä kotipalvelusta peritään asiakasmaksuna 50 % aluevaltuuston vuosittain vahvistamasta tilapäisen kotihoidon käyntihinnasta /tunti. Maksimimaksu on neljä (4) tuntia / vuorokausi.

2.tilapäisen lapsiperheiden kotipalvelun maksua ei jatkossakaan peritä sosiaalihuoltolain lapsiperheiden sosiaalityön eikä lastensuojelulain avohuollon tukitoimena toteutettavasta kotipalvelusta tai, jos perheen bruttotulot alittavat perhekoon mukaisen maksuttomuuden ylärajan.

3.lapsiperheiden säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksu määräytyy asiakasmaksulain 10 e §:n mukaan maksukyvyn, perhekoon ja palvelutuntien perusteella.

Maksuja aletaan periä, kun se on järjestelmäteknisesti mahdollista.

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (790/2022) mukainen varhaisen tuen palvelu, jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta,

edistää perheen arjessa selviytymistä ja voimavarojen vahvistumista. Kotipalvelu on siis sosiaalipalvelu ja sitä myönnetään päätöksellä perheen tarpeita vastaavasti. Kotipalvelua ei ole siis mahdollista saada ilman selkeää tuen tarvetta esimerkiksi lastenhoitoavuksi. Lapsiperheiden kotipalvelu on palvelu joka oikea-aikaisena säästää niin hyvinvointialueen kuin koko yhteiskunnan varoja ja vähentää inhimillistä kärsimystä ja kodin ulkopuolisia sijoituksia. 1990-luvun laman ja sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä (2015) on havaittu, että varhaisemman tuen palveluista tinkiminen lisää raskaampien ja kalliimpien palveluiden käyttöä sekä päinvastoin.

10.5.25 julkaistiin Valtioneuvoston tutkimus (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165618>), jossa selvitettiin lasten ja perheiden sosiaalipalveluiden varhaisen tuen tilannekuvaa ja kehittämistarpeita. Tutkimuksessa todettiin, että palvelut ovat liian sosiaalityöntekijäpainotteisia, perheitä ei pystytä tukemaan riittävän varhaisessa vaiheessa ja, että kotiin annettavat palvelut ovat hyödyllisiä ja niitä tulisi lisätä. Tutkimuksessa korostettiin myös, että monialaista yhteistyötä pitäisi tehdä enemmän.

Valtioneuvoston tutkimuksessa mainitaan erikseen lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksusta seuraavaa ”Maksullisuuden myötä vanhempien taloudellisten ja henkisten resurssien puute on osaltaan hankaloittanut kotiin vietävien palveluiden saatavuutta” (Pitkänen ym. 2025, 139-140). Perheet ja työntekijät ovat tuoneet esille huolensa siitä, että kotipalvelun tuleva maksullisuus on jo vaikuttanut Oma Hämeen alueella palvelunkäyttöön ja osa perheistä ei ota jatkossa kotipalvelua vastaan sen maksullisuuden vuoksi, vaikka tarvitsisivat sitä. Kotipalvelun maksullisuus vaikuttaa paitsi palvelun saatavuuteen niin myös siihen, että perheitä ohjautuu suoraan raskaampiin ilmaisiin palveluihin kuten perhetyöhön, vaikka perheen tueksi riittäisi kotipalvelu. Oma Hämeessä kotipalvelun työntekijöillä kuluu kertomansa mukaan jo nyt merkittävästi työaikaa siihen, että he neuvovat maksullisuuteen liittyen ja vastaavat tätä koskeviin kysymyksiin. Oma Hämeessä yhtenä säästötavoitteena on suoran asiakastyön lisääminen, joten asiakasmaksu päätös on ristiriidassa myös tämän tavoitteen kanssa. Asiakasmaksun tarkkaa määrää ei voi myöskään tietää, joten maksu voi olla suurempi kuin asiakas osaa odottaa. Valmiiksi haasteellisessa elämäntilanteessa olevia perheitä kuormittaa tulotietojen toimittaminen, jotka on itsenäisesti toimitettava, vaikka maksua ei perittäisi. Kotipalvelun käyntimäärien muutos vaikuttaa aina asiakasmaksuihin ja näin ollen sosiaalityötä ei voida tehdä perheen tarpeista käsin ja muuttaa käyntimääriä joustavasti. Maksullisuus käytännössä poistaa myös mahdollisuuden tarjota lisäkäyntejä. Lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuus vaikeuttaa myös monialaisen yhteistyön tekemistä, koska yhteiset käynnit maksuttomien palveluiden kanssa eivät ole samalla tavalla mahdollisia.

Iso osa hyvinvointialueista on päätenyt keräämään asiakasmaksuja, mutta tietoja taloudellisiin vaikutuksiin tästä ei vielä ole. Sen sijaan Helsinki on aiemmin kerännyt asiakasmaksuja ja nyt vuoden alussa Helsinki päätti luopua lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksuista, koska Helsingissä asiakasmaksu ohjasi palveluntarvetta enemmän palvelun käyttöä. Helsingin päätöksessä todettiin myös, että asiakasmaksuprosessi on kuormittava palvelulle ja siihen meni merkittävä määrä palvelun voimavaroja. Helsingissä 40% palvelua käyttävistä maksoi asiakasmaksuja. Kerätyt asiakasmaksut olivat 61 000€, kun taas asiakasmaksujen keräämisestä aiheutuvat kulut olivat 120 000€. Asiakasmaksujen keräämisestä aiheutuvat rahalliset kustannukset olivat siis liki tuplaten siitä saatuja tuloja suuremmat.

Oma Hämeessä kotipalvelun asiakasmaksuja on perusteltu siitä saatavilla säästöillä. Viranhaltijoilla ei ole kuitenkaan ollut esittää minkäänlaisia laskelmia säästöpotentiaalista tai siitä minkä verran kuluja aiheutuu asiakasmaksujen keräämisestä. Asiakasmaksuista aiheutuvat kulut voivat siis olla Helsingin tavoin suurempia, kuin siitä saatavat tulot. Viranhaltijoilla ei ole ollut esittää myöskään tietoa siitä missä suhteessa myönnetty kotipalvelun päätökset ovat säännöllistä tai tilapäistä. Työntekijöiltä saadun tiedon mukaan kotipalvelun käynnit ovat pääosin säännöllistä kotipalvelua eli jatkossa maksullisia kaikille. Viranhaltijoita saadun tiedon mukaan lapsiperheiden kotipalvelun vuosittainen kulu laskettuna kuluvan vuoden viiden kuukauden toteutumasta on noin 890 000€, eli noin 0,1% koko Oma Hämeen vuosibudjetista. Verraten sama summa kuluu, jos kotipalvelun maksullisuuden myötä perheet jäävät vaille riittävän varhaista tukea ja yksi lapsi päättyy kolmeksi vuodeksi vaativan erityisen tason laitoshoitoon.

Lapsiperheiden kotipalvelun maksuttomuus turvaa palvelun saavutettavuutta ja ratkaisee asiakasmaksulakiin liittyviä haasteita, jotka estävät palvelun järjestämisen tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Oma Hämeen visio ja missio on ”askeleen edellä elämäsi polulla”. Lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuus ei ole tämän mukainen päätös. Asiakasmaksujen kerääminen ei voi perustua ajatukselle, että peritään maksuja, kun se on mahdollista. Olemassa olevan tutkimuksen ja Helsingin käytännön kokemuksen perusteella on siis todettavissa, että varhaisemman tuen palveluiden maksullisuus ja väheneminen lisää raskaampien ja myös kalliimpien palveluiden käyttöä. Inhimillisesti ja taloudellisesti ei ole järkevää ottaa tällä tietoa riskiä sen suhteen, että asiakasmaksupäätöksellä kasvatetaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrää.

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja me allekirjoittaneet ehdotamme, että aluehallitus valmistelee kiireisesti aluevaltuustolle päätöksen, jolla palvelun oikeaa kohdentamista vääristävä ja hyvinvointialueelle enemmän menoja, kuin lisätuloja aiheuttava lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuutta koskeva päätös perutaan.

Hämeenlinna 17.6.2025”

Elämänkaarilautakunta on osaltaan antanut vastauksen valtuustoaloitteeseen koskien lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksun perimättä jättämistä Kanta-Hämeen hyvinvointialueella.
(MP-J)

Toimivallan peruste

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosääntö 132 §

Hyvinvointialuejohtajan päätösesitys

Aluehallitus

1. päättää hyväksyä valtuustoaloitteeseen annetun vastauksen omalta osaltaan ja
2. esittää aluevaltuustolle, että se merkitsee valtuustoaloitteeseen saadun vastauksen tiedoksi ja toteaa lisäksi, ettei aloite anna aihetta muihin kuin vastauksessa mainittuihin toimenpiteisiin ja että valtuustoaloite on käsitelty loppuun.

Päätös

Aluehallitus hyväksyi päätösesityksen.

Täytäntöönpano

Muutoksenhaku Ei muutoksenhakuoikeutta

Aluevaltuusto 29.09.2026
4508/00.01.02.00/2026

Toimivallan peruste Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosääntö 132 §

Aluehallituksen päätösesitys

Aluevaltuusto päättää merkitä valtuustoaloitteeseen saadun vastauksen tiedoksi ja toteaa lisäksi, ettei aloite anna aihetta muihin kuin vastauksessa mainittuihin toimenpiteisiin ja että valtuustoaloite on käsitelty loppuun.

Päätös

Täytäntöönpano Päätösote / aloitteen jättäjä

Muutoksenhaku Ei muutoksenhakuoikeutta